

SÖYLEŞİ

BRÜKSEL ŞİİR TOPLULUĞU ÜYESİ;
XAVIER QUEİPO

*“İktidarda olanlar doğası itibariyle
şiire karşı dost değildirler.”*

Kader Sevinç: Polonya'nın AB Dönem Başkanlığı sürecinde Brüksel de dâhil olmak üzere Avrupa metroları çeşitli sergi ve şiir günlerine ev sahipliği yaptı. Bir başka etkinlik sizin de üyesi olduğunuz Brüksel Şiir Topluluğu ve uluslararası edebiyat merkezi Passaporta tarafından düzenlendi. Modern şiirin dili imgenin örgütlediği bir dildir. Rimbaud'dan bu yana şiir dili gündelik konuşma dilinden kopmuş ve hızla arayı açmıştır. Klasik dönemlerin şiiri toplumun konuştuğu dil ile yazılırdı. Şiiri örgütleyen uyak, vezin, redif, ses benzerlikleri gibi plastik özelliklerdi. Bu dilin kodunu çözmek için ayrı çaba gerekmezdi. Oysa bugün şiir dili günlük dilden sapmayla farklılaşmıştır. Tasarımlı bir dildir şiir dili. Bu dilin kodunu çözmek için şiir kültürüne sahip olmak gereklidir.

Bugün toplumsal rolünü de bir hayli kaybetmiş bir modern şiir gerçeği ile karşı karşıyayız. Bu kültüre sahip olmayan, şiirin kodunu çözemeyen sıradan insan modern şiiri deli saçması gibi bir şey olarak düşünebilir. O zaman şiir etkinliklerini gelişmiş toplumsal bir kesimin aktivitesi olarak kabul ederek ve buna bağlı olarak şiir etkinliklerini bir tarafa bırakarak soruyoruz. Toplumsal rolüne ilişkin bir dönem için geçerli olan şiire atfettiklerimiz - günümüzde şiir etkinliklerinin küçük gruplarca, temel olarak entellektüellerce düzenlenip, takip edildiğini göz önüne alırsak- bugün geçerliliğini yitirmiş olmuyor mu? Bizimle Brüksel Şiir Topluluğu ve Passaporta ortaklığında hazırlanan tren istasyonlarında şiir etkinliği projesinin ardındaki düşünceyi de paylaşabilir misiniz?

Xavier Queipo: Açıklamalarınızda kesinlikle çok haklısınız. Konuya şu açıdan da bakalım: Şiir, ilkesel olarak herkese seslenir. Şiir, uyum göstermeye, taklitçi davranışlara ve politik olarak doğru kabul edilen her şeye karşı bir araçtır ve öyle de olmalıdır. Edebi mükemmellik ve sosyal etkinin kutsanmış olmasında bir sorun görmüyorum. Toplumsal şiirin popüler olmadığı gerçek olmakla birlikte tüm toplumun tepki vermesini sağlayacak şekilde belli merkezleri harekete geçiren bir akupunktur gibi de çalışabilir şiir.

Diğer sorunuzun yanıtına gelince; Brüksel Şiir Topluluğu'nun “Yaşa, gecikme!” projesi trenlerde ve tren istasyonlarında, sizin de belirttiğiniz gibi sınırlı bir grup için şiir okuma faaliyeti olarak planlandı. Bu insanları entellektüel değil şiir severler olarak adlandırmayı tercih ediyorum. Şiirden haz almak için entellektüel olmanıza gerek yok. Tıpkı Verdi ya da Puccini'nin arylarından keyif almak

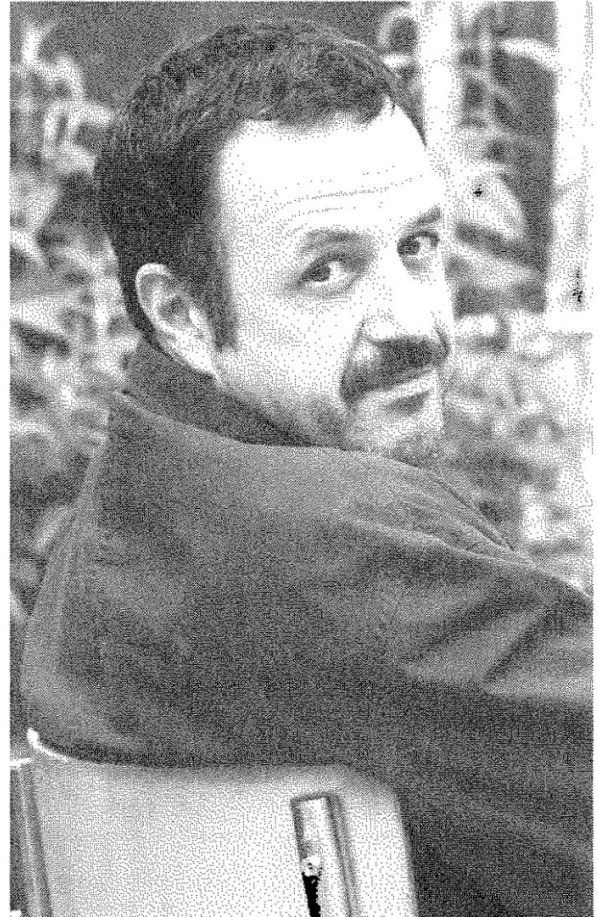
için zengin olmanız gerekmediği gibi. Önyargılar şiirde ya da opera metinlerinde değil, bizim içimizde. Yaptığımız, şiiri kamusal ortamlara taşımak. Çabamızı şu mesajın verilmesi için bir yol olarak görüyoruz: "Farklı sesler, diller, bakış açıları olarak biz buradayız. Şiirlerimizi sevmek ya da sevmemek sizin elinizde. Ancak kelimelerle dans etmenin ve onlardan yeni sesler çıkarmanın, farklı sesler ve şarkıları keşfetmenin olanakları işte burada." Diğer bir ifade ile hedef kitlemiz entellektüeller değil, sesimizi duymaya meraklı insanlar.

Kader Sevinç: *Kapitalizmin her bakımdan kuşattığı, gündelik uğraşların içine tıktığı günümüz insanını düşünelim. Böylesi bir ortamda insanın gündelik bir koşurmacanın içinde, kendini kuşatan gerçekliği bütünselliğiyle kavraması olanaksız. Günlük beğenilerle sınırlı bir hayat onu belirleyecektir ister istemez. Şiir ise bu beğenilerin oldukça uzağında, özel koduyla çaba gerektiren bir uğraş. Sinema, müzik, eğlence, televizyon dururken hadi buna bir roman grubunu da ekleyelim, şiir gibi özel bir kültür gerektiren bir sanatla ilgilenmesini bekleyebilir miyiz günümüz bir insanının?*

Xavier Queipo: Şiir kelimeler ve ritim aracılığıyla kendini yani içsel deneyimini ifade etme aracıdır. Bu kelimeler ve ritimler şairin sevdiği şekilde harmanlanabilir. Artık burada kurulmuş yapılar ve ölçülerin kısıtlaması değil tam bir ifade özgürlüğü vardır. Yeni biçimler denenebilir. Şiir, bilim, müzik ve diğer herhangi bir yaratıcı insan eylemi gibi yeni materyaller ve keşiflerden doğan yeni yapılar ışığında yeni formların denendiği bir uğraştır. Dolayısıyla şiir, insanın dikkatini günlük meselelere yoğunlaştırır ve her zaman zorunlu olarak sabit biçimlere, karmaşık metaforlara ve/veya lirik söyleyişlere ihtiyaç duymaz. Örneğin, rap, hip-hop, slam, improvizyon, jazz-şiir gibi örneklerle bakalım: Bu türler şiirsel ritimleri günlük yaşamımıza eklemeye çalışırlar. Yaşadığımız ve alışık olduğumuz çevre üzerinde bir etki yapabilmek için dili dönüştürmeyi, yeni arayışlar içinde olmayı, kelimeler ve yapılarla oynamayı denemeliyiz. Bütün mesele kelimelerle oynamak ve onları genel kamu için erişilebilir kılmaktır. Mesajları bazen hoş, bazen de daha acıklı, kaba ya da hummalı biçimde iletebilmektir.

Kader Sevinç: *Bir de bütün bunlara günümüz kapitalizminin, sistemi yönlendiren erk sahiplerinin şiire karşı pek dostça olmayan tavırını eklerseniz ortaya iç açıcı olmayan bir tablo çıkıyor. Sizce?*

Xavier Queipo: İnsanların, sistemin onların varlığını nasıl dönüştürdüğünün farkında olduğundan eminim. Annenize, babanıza ve onların ebeveynlerine sorun. Hepimiz, çoğu zaman hayatımızda anne ve babamızın sahip olduğu etkiye benzer bir etki yapan sistemlerden

(parti, din, devlet) nasıl özgürleşebileceğimiz ve kurtulacağımızı bilemeyiz. Tüm bu sistemler davranışlarımıza yön verir, yeni ihtiyaçlar yaratır, dinsel inançlar ya da ahlak adı altında iyi davranışın ne olduğunu tanımlar. Pekçok insan kaçış yolları bularak, konunun üstünde hiç düşünmeyerek, toplumdaki genel eğilimleri izleyerek (modeli izle, normal bir yurttaştan bekleneni yap) ya da diğer toplumları taklit ederek gerçeği değiştirmemeyi ve bu sorunla yüzleşmemeyi tercih eder. Sürüye uymak ve taklitçi davranışlar pekçok toplumun iki karakteristik davranış biçimidir. Şiir toplumun belli kesimleri ve mesajı duymak isteyenler için uyandırıcı bir etki yapabilir. Şair Mahmud Derviş'in şiirleriyle nasıl binlerce Filistinliye umut aşladığını, Rumi'nin pek çok şairi ve topluluğu dizeleriyle nasıl etkileyebildiğini hatırlıyorum. Nirvana, Bruce Springsteen, Nick Cave, Leonard Cohen gibi şarkıcıların ve müzik gruplarının daha iyi bir dünya için insanları nasıl harekete geçirdiğine bakalım.

İktidarda olanlar doğası itibariyle şiire karşı dost değildirler. Gücün tek elde (hükümet ya da parlamentolar) toplandığı sistemlerde gücün kullanımı ve karar verme süreçleri güçlü olanın davranışlarını belirler. Artık onların dostları yoktur. Diğer insanları kendi çıkarları için nasıl kullanabileceklerini ve iktidarlarını nasıl sürdürebileceklerini düşünürler. Güçlü olan, ancak kendi çıkarına olduğu sürece kültürel ve sanatsal etkinleri destekler.

Kader Sevinç: *Çok teşekkürler sorularımızı yanıtladığınız için. Geleceğin dili şiir için olsun her şey.*